

Studija Slučaja Srbija 2012-2023

ANALIZA · REZULTATI IZBORA I JAVNO MNJENJE

Izborne anekdote: koliko su srpska istraživanja zaista pogodila izbore 2012–2023 , i šta poručuju za 2026.

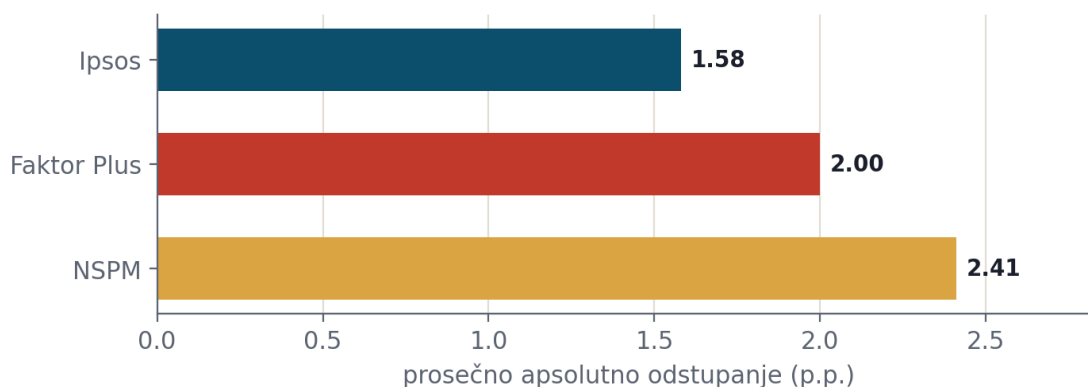
Analitički prilog uz bazu podataka „Istraživanja javnog mnjenja i rezultati parlamentarnih izbora u Srbiji (2012–2023)“. Metod: poređenje poslednjih predizbornih procena sa zvaničnim rezultatima RIK-a.

Predizborna anketa u Srbiji odavno nije samo tehničko merenje raspoloženja birača , to je politički događaj za sebe. Objavljena na naslovnici, praćena velikim slovima o „apsolutnoj većini“, istraživanje oblikuje očekivanja pre nego što iko izađe na biralište. Upravo zato je pitanje pouzdanosti ozbiljno pitanje: koliko su objavljena istraživanja zaista predviđala ono što će se dogoditi na dan izbora? Ova analiza uzima šest parlamentarnih ciklusa i to 2012, 2014, 2016, 2020, 2022. i 2023 , i meri odstupanje poslednjih objavljenih procena tri najprisutnije kuće (Faktor Plus, Ipsos Strategic Marketing i Nova srpska politička misao) od konačnih rezultata Republičke izborne komisije.

Ankete u Srbiji nisu ni besmislene ni pouzdane u apsolutnom smislu , one su uslovno tačne. Njihova preciznost dramatično zavisi od jedne stvari: koliko je izborna trka izvesna. U ciklusima sa unapred poznatim pobednikom i raspršenom opozicijom, agencije pogađaju konačni rezultat unutar par procentnih poena. Onog trenutka kada se pojavi konsolidovan izazivač ili neizvesnost oko izlaznosti, greške skaču.

1. Ko je koliko promašio u periodu od 2012-2023

Najjednostavnija mera pouzdanosti je prosečno apsolutno odstupanje, odnosno koliko procentnih poena, u proseku, procena promaši stvarni rezultat liste. Kada se objedine sve proverljive procene kroz svih šest ciklusa, tri kuće su iznenađujuće blizu jedna drugoj, ali sa jasnim poretkom.

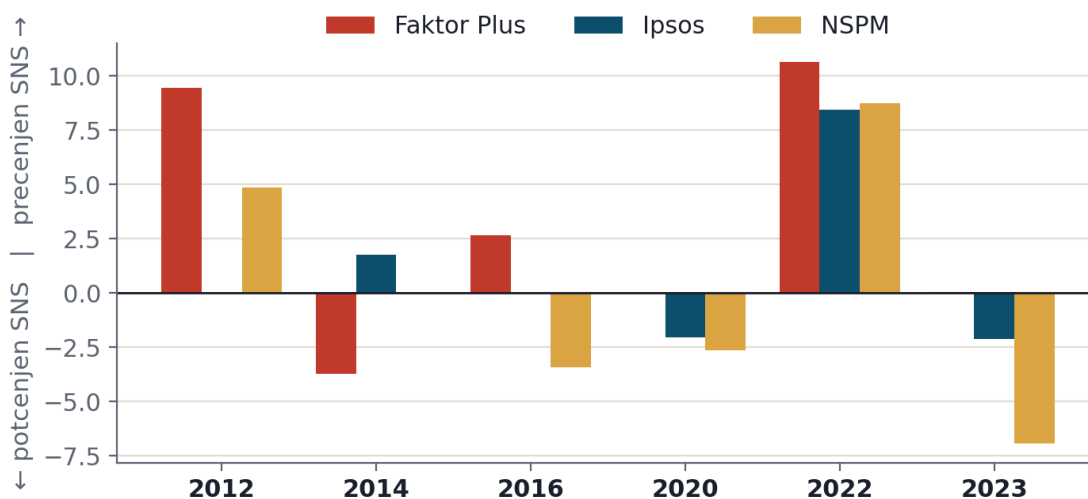

Prosečno apsolutno odstupanje od rezultata RIK-a (svi ciklusi).

Ipsos ima najniže prosečno odstupanje (1,58 p.p.), ali sa manjim brojem proverljivih ciklusa; njegove procene za 2012. i 2016. nisu bile javno dostupne u uporedivom obliku. Faktor Plus (2,00) i NSPM (2,41) mereni su na širem uzorku ciklusa. Prosek, međutim, krije ono najvažnije: greška nije ravnomerno raspoređena. Ona je mala kada je izbor lak, a velika baš onda kada je najbitnija.

2. Greška prati neizvesnost

Ako umesto proseka pogledamo grešku po ciklusu, obrazac je nemoguće prevideti. Sledeći grafikon prikazuje odstupanje procene za vodeću listu (SNS/SNS koalicija) od konačnog rezultata, sa predznakom: pozitivna vrednost znači da je agencija precenila SNS, negativna da ju je potcenila.

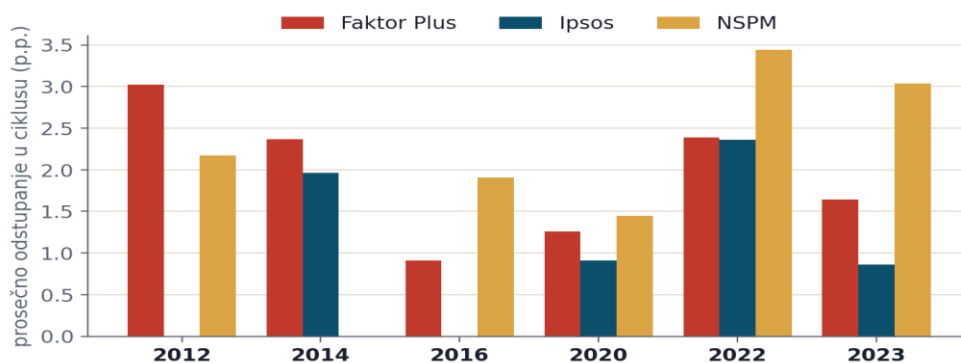
Odstupanje procene za SNS od rezultata RIK-a, po ciklusu (p.p.). Iznad nule = precenjeno; ispod = potcenjeno.

Dva mirna ciklusa (2020, 2023) grupišu se oko nule za vodeće kuće. Dva ciklusa sa jakim izazovom, 2022. (ujedinjena opozicija „Ujedinjeni za pobjedu Srbije“) i delom 2016, pokazuju izražena odstupanja. U 2022. sve tri kuće precenile su SNS za više od osam procentnih poena.

Na izborima 2020, koje je glavnina opozicije bojkotovala, Faktor Plus je pogodio rezultat SNS na desetinku procenta (60,6% naspram zvaničnih 60,65%). Trka je bila jednostrana, uzorak čist, i merenje gotovo savršeno. Suprotno tome, 2022. je bio kolektivni promašaj: sve tri kuće davale su SNS iznad 51%, neke i do 53,6%, a konačni rezultat bio je 42,97%. Te godine se prvi put posle dužeg vremena pojavila relativno konsolidovana opozicija, pa je i prostor za grešku bio najveći.

3. Nije stvar samo u vodećoj listi

Sličan obrazac vidi se i u ukupnoj grešci po ciklusu, ne samo kod SNS. Naredni grafikon pokazuje prosečno odstupanje svake kuće za svaki izborni ciklus preko svih proverljivih lista.

Prosečno odstupanje po ciklusu i agenciji (p.p.), prosek apsolutne greške preko svih lista.

Vredi primetiti da odstupanja nisu sva u istom smeru. NSPM u više ciklusa greši suprotno od Faktora Plus i Ipsosa: njegove procene za vodeću listu bile su niže od konačnog rezultata. U 2023. NSPM je davao SNS na 39,8%, dok je stvarni rezultat bio 46,75% , odstupanje od skoro sedam procentnih poena naniže. Faktor Plus i Ipsos su iste godine bili bliži konačnom broju za vodeću listu. Smer greške razlikuje se od kuće do kuće i od ciklusa do ciklusa.

4. Zašto ankete promaše baš kad je najvažnije?

Nekoliko strukturnih činilaca može da objasni zašto greška raste baš u konkurentnim ciklusima, nezavisno od bilo koje pojedinačne agencije.

Izlaznost i asimetrična mobilizacija. Najveći izvor greške u srpskim anketama nije ko koga podržava, nego ko će zaista izaći da glasa. U jednostranim ciklusima niska izlaznost pogoduje disciplinovanom biračkom telu, i to je predvidivo. U konkurentnim ciklusima, kada se opozicija mobilise, model izlaznosti zasnovan na prošlim izborima potcenjuje nove ili vraćene birače . pa ankete „ne vide“ talas do samog kraja.

Efekat društvene poželjnosti i uzdržavanje od odgovora. U sredini sa visokom političkom napetošću, deo ispitanika ne izjašnjava se iskreno ili odbija da odgovori. Kada je to uzdržavanje asimetrično, procene sistematski odstupaju od stvarnog rezultata, što je konzistentno sa velikim odstupanjima izmerenim u ciklusu 2022.

Objavljivanje i uokvirivanje. Ankete se u Srbiji retko objavljuju kao neutralni naučni izveštaji; najčešće se plasiraju preko medija, sa naslovima koji sami po sebi nose političku poruku. Za čitaoca podataka, korisnije je pratiti doslednost odstupanja kroz cikluse nego pojedinačni naslov.

Za tumačenje ankete važnija je putanja odstupanja kroz cikluse nego bilo koji pojedinačni objavljeni broj.

5. Kampanje i uslovi merenja

Pouzdanost anketa ne može se odvojiti od uslova u kojima se vode kampanje. Izveštaji domaćih i međunarodnih posmatrača (OEBS/ODIHR, CRTA, CeSID) kroz više ciklusa navode ponavljajuće nalaze o medijskoj zastupljenosti aktera, granici između državnih funkcija i stranačke kampanje, i tačnosti izbornih spiskova. Prema tim izveštajima, izmerena podrška delom odražava i nejednaku medijsku vidljivost, a ne samo preferencije birača.

Zato je 2020. metodološki poučan: bojkot najvećeg dela opozicije napravio je gotovo laboratorijski čist uslov u kome su ankete bile precizne , jer je i sam ishod bio predodređen. A 2022. pokazuje šta se dešava kad se utakmica makar delimično popuni: greška odmah skoči.

6. Šta poručuju istraživanja za 2026.?

Ako je pouka prethodnih ciklusa da ankete najviše greše kada se pojavi konsolidovan izazivač, onda je predizborni pejzaž za parlamentarne izbore 2026. upravo onaj u kome bi istorijski obrazac predvideo najveću nesigurnost procena. Prvi put od 2010. godine, u regularnoj nacionalnoj anketi određenih istraživača javnog mnjenja, neko drugi , studentska lista, proistekla iz protestnog talasa, izbila na prvo mesto, ispred SNS.

Slika je izrazito neujednačena među kućama, više nego u bilo kom ranijem ciklusu , što je samo po sebi signal da je neizvesnost velika. Evo najnovijih objavljenih procena:

Najnovije objavljene procene rejtinga za parlamentarne izbore 2026. (redovne ankete, po listama). Vrednosti u %.

Agencija (datum)				SNS lista	Studentska	SPS–JS	ProEU (SSP)	NPS blok
Faktor	Plus	(4. sep	2026)	47,2	31,5	4,9	3,6	3,4
Ipsos (2. sep 2026)				48,2	8,1 *	5,3	5,0	3,3
NSPM (30. jul 2026)				37,5	39,6	4,9	4,2	5,6
CRTA (15. jul 2026)				35,7	44,9	3,8	0,9	2,2

* Ipsos je studentsku listu (2. sep) merio uz drugačiju formulaciju pitanja o „postojećim strankama“, pa niža vrednost delom proizlazi iz metoda merenja, a ne nužno iz same podrške.

Uz redovne ankete, deo kuća objavio je i scenario-istraživanja sa dve objedinjene liste - blok predvođen SNS-om naspram studentske/opozicione liste:

Scenario-ankete 2026: objedinjeni blokovi. Uključena i Sprint Insight kao manje poznata agencija. Vrednosti u %.

Agencija (teren)	Blok oko SNS-a	Studentska opoziciona lista	/ Prednost
CRTA (13–27. sep)	42,1	57,9	+15,8
NSPM (28. avg – 8. sep)	44,4	55,6	+11,2
Sprint Insight (23. jun – 5. jul)	42,1	54,8	+12,7
NSPM (2–12. jul)	43,7	56,3	+12,6

Kontrast je upadljiv. U redovnim anketama po listama, Faktor Plus i Ipsos daju SNS na 47–48% i studentsku listu znatno iza; NSPM i CRTA daju vodeću poziciju studentskoj listi. U scenariju „blok protiv bloka“ razlika je još izraženija: Sprint Insight, NSPM i CRTA pokazuju vođstvo studentske/opozicione liste od 11 do skoro 16 procentnih poena. Takav raspon između agencija mnogo veći nego 2020. ili 2023 i sam je značajan podatak: on ne govori ko vodi, nego da su procene ovog puta izrazito razuđene, prvi put u deceniji i po.

Šta nas prethodnih šest ciklusa uči da očekujemo? Prvo, da tačna procena zavisi od izlaznosti , a upravo je izlaznost najveća nepoznanica kada u trku uđe novi, mobilisan blok kakav je studentski. Ključ je u istraživanju spremnosti za izlaznost na izbore, a te ankete su tajni operativni podataka političkih stranaka na osnovu kojih kreiraju političke kampanje. Drugo, da se smer greške razlikuje po kućama: u prethodnim ciklusima jedne su češće davale višu procenu za vodeću listu, a druge nižu, i taj obrazac vredi imati na umu pri čitanju svake pojedinačne procene za 2026.

Konačni ishod će, po svoj prilici, biti negde između objavljenih ekstrema , ali „negde između“ ovog puta znači stvarnu neizvesnost, a ne unapred poznat ishod.

Za čitaoca to znači jedno praktično pravilo: u 2026. ne treba verovati nijednom pojedinačnom broju, nego rasponu i smeru odstupanja. Kada se agencije ovoliko razilaze, sama ta razlika je zaključak za sebe. Dodatno je pitanje zašto u Srbiji vodeće medijske kuće ne sprovode svoja istraživanja podrške političkim strankama u okviru sopstvenih istraživanja.

Izvori i metodološka napomena

1. Konačni rezultati: Republička izborna komisija (RIK), zvanične objave za cikluse 2012, 2014, 2016, 2020, 2022. i 2023. Za 2012. korišćena je konvencija sirovog udela glasova svih lista.
2. Predizborne procene agencija: poslednja objavljena istraživanja Faktor Plus, Ipsos Strategic Marketing i NSPM pred svaki ciklus, unakrsno provereno preko agregatnih baza i medijskih objava (Blic, Danas, N1, Vreme, saopštenja Ipsos-a i NSPM-a).
3. Procene Ipsos-a za 2012. i 2016. nisu bile javno dostupne u uporedivom obliku po listama i izostavljene su iz izračuna pouzdanosti za te cikluse.
4. Podaci za 2026: Faktor Plus (4. sep), Ipsos (2. sep), NSPM (30. jul), CRTA (15. jul) — redovne ankete; scenario-ankete: CRTA, NSPM i Sprint Insight (jun–sep 2026).
5. Mera pouzdanosti: prosečno apsolutno odstupanje (MAE) procene od rezultata RIK-a, u procentnim poenima, računato preko proverljivih lista svakog ciklusa.